

بازآفرینی شهری و مشارکت

گفت‌وگو با آذر تشکر*

دیدگاه کلی شما در مورد رویکرد بازآفرینی شهری و وضعیت موجود شهرهای ما چیست؟

بعد از چند سال تلاش، بحث بازآفرینی شهری در حال تبدیل شدن به مفهومی روشن است. البته هنوز در مورد این که اجزای این مفهوم چگونه بومی‌سازی و تبدیل به برنامه عملی شوند تردید وجود دارد، یا برخی جنبه‌ها مانند موضوع زمین، محیط زیست شهری و مسائلی از این دست در سیاست بازآفرینی شهری کمتر مورد توجه بوده است. به هر حال یک بحث می‌تواند در مورد خلأهای این سیاست باشد و دلایل غفلت از برخی مباحث، هر کوشش کارشناسی در مورد کاستی‌ها و نقصان‌های یک سند ملی در جای خود مفید است، اما خوب است ببینیم در حال حاضر چگونه می‌شود از ظرفیت همین سیاست تدوین شده استفاده و کمک کرد که تحولات خوبی رقم بخورد.

مشخص است که در شرایط حاضر نمی‌توان هیچ محله‌ای را چشم‌انداز تحقق یافته و زیست‌پذیر الگوی بازآفرینی شهری دانست. گویی نوعی سلسله مراتب بدی شرایط زیست شهری از بدترین تا بد وجود دارد که بدترین‌ها البته سکونت‌گاه‌های فقیرنشین و حاشیه‌ای هستند. حتی محلاتی که از نظر درآمد و اشتغال وضعیت مطلوبی دارند، از برخی جهات دیگر مانند روابط

اجتماعی و نقش و مسئولیت شهروندی شرایط خوبی ندارند. بنابراین به جرئت می‌توان گفت همه محله‌های شهری ما می‌توانند محله‌های هدف بازآفرینی شهری باشند، یعنی باید با ایجاد تغییرات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیط زیستی در آن‌ها، دوباره نوع دیگری از زیست در محله‌ها محقق شود. اگر این را بپذیریم، مسئله مهم آن است که این تغییرات چگونه باید اتفاق بیفتد.

سیاست بازآفرینی شهری در شرایطی قرار است کار کند که فرایندهایی متفاوت با اهداف این سیاست در جریان است. فرایندها به این شکل است که عده‌ای کارشناس در نقش برنامه‌ریز و طراح و مشاور به پشتیبانی بودجه دولتی مسائل، استانداردهای مطلوب، شاخص‌های وضع موجود و بعضاً راه‌حل‌ها را تعریف می‌کنند. با اتکا بر این تعاریف سیاست‌گذاری انجام می‌شود و بعد سیاست‌ها در قالب دستورالعمل و آیین‌نامه و غیره به دستگاه‌های دولتی و اجرایی ابلاغ می‌شود، و آن‌ها هم همه این جریان را در قالب پروژه‌های خرد و متوسط و بزرگ در زمین محلات شهری اجرا می‌کنند. سوای این که اصلاً این فرایند کجا متوقف می‌شود و کجا اتصال این زنجیره به هم می‌خورد، باید گفت در کل فرایند برنامه‌ریزی تا اجرا مردم تقریباً نقشی نداشته‌اند و به طریق اولی ارتباط چندانی هم با محصولات و نتایج این نظام سیاست‌گذاری تا اجرا برقرار نکرده‌اند، و واضح

* جامعه‌شناس، پژوهشگر، عضو شورای سیاست‌گذاری شرکت بازآفرینی شهری ایران